

НАПРЯМ 3. ПСИХОДІАГНОСТИКА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-36>

ПСИХОДІАГНОСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СТРЕС-АСОЦІЙОВАНИХ РОЗЛАДІВ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

Амбарцумян Вардгес Фрунзікович

*аспірант кафедри диференціальної і спеціальної психології,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Актуальність проблеми. В умовах війни в Україні серед українського населення збільшується частота психічних розладів, пов'язаних із хронічним стресом. Проведення психодіагностичних досліджень дозволяє більш детально проаналізувати вплив стрес-асоційованих розладів на ментальне здоров'я особистості, з метою розробки психокорекційних програм та психотехнологій раннього виявлення стрес-асоційованих розладів, що сприятиме підвищенню психологічної стійкості, адаптивності особистості та збереженню ментального здоров'я українського населення в умовах тривалої психотравматизації.

Викладення основного матеріалу. Розлади адаптації, які лежать в основі стрес-асоційованих розладів, на думку R. Yehuda, пов'язані з прямою загрозою життю і безпеці та викликають глибокі переживання і можуть призводити до тривалих змін у психіці [7]. За результатами досліджень вибірки з 288 українських волонтерів Б. Сумарюк, О. Юрценюк [4], було виявлено, що основними факторами виникнення невротичних і стрес-асоційованих розладів є: відчуття відсутності перспективи; нездатність пристосуватися до нового середовища; труднощі в засвоєнні нових норм і правил; розлучення або розставання з близькою людиною; погіршення матеріально-побутових умов; вимушена зміна професії; негативний вплив засобів масової інформації; міжособистісні конфлікти в колективі; відчуття ізоляції серед оточуючих. Нами було розроблено та впроваджено психодіагностичне дослідження стрес-асоційованих розладів [2], відповідно до

розробленого дизайну, вибірку було розподілено на 2 експериментальні групи, а саме на контрольну групу (досліджувані без стрес-асоційованих розладів) та основну (досліджувані із верифікованими стрес-асоційованими розладами). Психодіагностичне дослідження проводиться із використанням як скринінгових методик так й методик професійної психодіагностики за допомогою сучасної технології Інтегральної інструментальної психодинамічної діагностики (ІПД) [1]. Обрана та обґрунтована комбінація складається із наступних психодіагностичних методик: методика для виявлення емоційного стану ОПАНА, яка дозволяє виявити вплив на особистість наявного в неї позитивного та негативного афекту [3]. Методика для виявлення індексу ментального здоров'я ІМЗ-38, яка оцінює загальний рівень ментального здоров'я особистості, що є важливим для визначення загального рівня стресостійкості. Ця методика була у 2024 році адаптована на українську мову А.С. Фокінім [5], а її авторами були К. Вайт та Дж.Е. Вейр МНІ (Mental Health Inventory) [9]. Наступною методикою була шкала для оцінки посттравматичного стресового розладу PCL-5, яка є специфічним інструментом для виявлення симптомів посттравматичного стресового розладу та дозволяє виявити особистісні реакції на стресові події [6]. Додатково, нами використовується програмне забезпечення Інтегральної інструментальної психодинамічної діагностики (ІПД), а саме пакет Domodu [1], в якому є наступні професійні психодіагностичні методики: Методика Акцент 2-90, Методика багатостороннього дослідження особистості (ММРІ), Методика Л. Сонді та Методика М. Люшера.

Відповідно до поглядів зарубіжних науковців L.M. Emal, S.J. Tamminga, S. Kezic, F.G., Schaafsma, K. Nieuwenhuijsen, H.F. van der Molen [7], використання виключно скринінгових опитувальників для дослідження психологічного стану особистості у сфері психічного здоров'я, має низьку методологічну обґрунтованість завдяки якості інструментарію та отриманих результатів психодіагностики. Коли мова йде про дослідження у сфері ментального здоров'я перед викликом експоненційного росту психічних розладів, то на думку О. Васильченко та Т. Жданової, використання тільки скринінгових опитувальників, які за своїм призначенням не є професійним діагностичним інструментарієм, має суттєві обмеження щодо вимог до психодіагностичного інструментарію [1].

У нашому дослідженні впроваджено технологічно-психодинамічний підхід, який є комплексним підходом, для дослідження як свідомих так й несвідомих психологічних особливостей особистості досліджуваного з метою виявлення причин виникнення стрес-асоційованих розладів. На думку українських науковців [2], саме використання психодинамічного

підходу у психодіагностичних дослідженнях, може пояснити і спрогнозувати поведінку досліджуваного, що є важливим не тільки для розподілу досліджуваних на дві експериментальні групи: контрольну та основну, а й при розв'язанні завдання масштабованої, швидкої і точної діагностики психоемоційного стану в умовах психотравматизації населення та зростаючої хвилі розладів ментального здоров'я населення в умовах війни в Україні.

Висновки. Сучасні дослідження ментального здоров'я населення України в умовах психотравматизації потребують якісного професійного інструментарію, який враховує дослідження як свідомого так й несвідомого рівнів особистості з метою подальшої розробки психотехнологій раннього виявлення стрес-асоційованих розладів та їх подальшої корекції та реабілітації. Впровадження у наукових дослідженнях технологічно-психодинамічного підходу допоможе виявити не тільки наслідки, але й причини виникнення стрес-асоційованих розладів ментального здоров'я особистості в умовах тривалого стресу, що сприятиме розвитку професійного психодіагностичного інструментарію та більш якісної допомоги пацієнтам, які потребують психологічної корекції та реабілітації.

Література:

1. Васильченко О., Жданова Т., Технологічно-психодинамічний підхід до оцінки психологічного стану: можливості і перспективи *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024; 1 (73): 262. doi: 10.31732/2663-2209-2024-73-260-274
2. Зборовська О. В., Родіна Н. В., Дорохова О. Е., Колесніченко В. В., Амбарцумян В. Ф. Сучасні міждисциплінарні підходи до діагностики стрес-асоційованих розладів: дизайн дослідження, розробка протоколу експерименту з використанням айтрекера EyeLink 1000 Plus *Офтальмологічний журнал*. 2024. № 6. С.40-47. <https://doi.org/10.31288/oftalmolzh202464047>
3. Кліманська М.Б., Галецька І.І., Психометрична характеристика опитувальника позитивного і негативного афекту (ОПАНА), розробленого на основі методики PANAS. 2020; 6(4):159.9.072.59. doi:10.31108/1.2020.6.4
4. Сумарюк Б., Юрценюк О. Поширеність невротичних та стрес-асоційованих розладів серед волонтерів у часі війни: предиктори розвитку та формування. РМGP [інтернет]. 30, Грудень 2024 [цит. за 12, Березень 2025];9(4). доступний у: <https://uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/541>

5. Фокін А.С. Адаптація шкал оцінки ментального здоров'я. *Габітус*. 2024; 65: 202-208. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.65.35>

6. Bezsheiko V. Адаптація Шкали для клінічної діагностики ПТСР та опитувальника «Перелік симптомів ПТСР» для української популяції. 2016; 1(1):e010108.

7. Emal L.M., Tamminga S.J., Kezic S., Schaafsma F.G., Nieuwenhuijsen K., van der Molen H.F. Diagnostic Accuracy and Measurement Properties of Instruments Screening for Psychological Distress in Healthcare Workers-A Systematic Review. *Int J Environ Res Public Health*. 2023 Jun 13;20(12):6114. doi: 10.3390/ijerph20126114. PMID: 37372701; PMCID: PMC10298301

8. Yehuda R. Post-traumatic stress disorder. *New engl and journal of medicine*. 2002. Vol. 346(2). P. 108-114.

9. Veit C.T., Ware J.E., The Structure of Psychological Distress and Well-Being in General Populations. 1983; 51(5):730-42. doi: 10.1037/0022-006X.51.5.730

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-37>

ФОРМУВАННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я У ПРОЦЕСІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗВО У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Бондарчук Оксана Віталіївна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Формування ментального здоров'я у процесі виховної роботи в закладах вищої освіти у період воєнного часу є однією з найактуальніших тем у сфері освіти і науки в Україні. Напружений період супроводжується не лише фізичною загрозою, а і впливає на ментальне здоров'я академічної спільноти. У цей час пріоритетна складова виховної роботи є не тільки забезпечення освітнього процесу, а також формування умов для зміцнення психологічного здоров'я здобувачів, підтримка в подоланні тривожності та емоційно нестабільних станів. Стрес і тривога, які є невід'ємною частиною збройного конфлікту, можуть суттєво підірвати мотивацію до навчання, ускладнити освітній процес і вплинути на загальну академічну